

**PROMLUVA PAPEŽE JANA PAVLA II.
K PRELÁTŮM AUDITORŮM, ÚŘEDNÍKŮM A ADVOKÁTŮM
TRIBUNÁLU ŘÍMSKÉ ROTY
U PŘÍLEŽITOSTI ZAHÁJENÍ NOVÉHO SOUDNÍHO ROKU**

čtvrtek 30. ledna 2003

1. Slavnostní zahájení nového soudního roku Římské roty mi dává příležitost vám znovu vyjádřit své uspokojení a vděčnost za práci, kterou, předrazí preláti auditori, promotorové spravedlnosti, obhájci svazku, úředníci a advokáti, odvádíte. Srdečně děkuji Mons. děkanovi, že mi jménem vás všech zevrubně vyložil své dojmy a mínění o povaze a cílech vaší práce.

Činnost vašeho Tribunálu byla odedávna vysoce ceněna mými ctěnými předchůdci, kteří neopomněli zdůraznit, že vykonávat spravedlnost v Římské rotě znamená přímo se podílet na důležitém aspektu, patřícímu k úkolům Pastýře celé katolické církve.

Proto mají v církevní oblasti vaše rozsudky jedinečnou platnost a zaručují pevné a konkrétní výchozí stanovisko pro výkon spravedlnosti v církvi,¹ jak jsem již prohlásil v konstituci *Pastor Bonus*.

2. Svým konstatováním, že velká většina případů předkládaných Římské rotě se týká zneplatnění manželství, poukázal pan děkan na současnou hlubokou krizi postihující manželství a rodinu. Ze studií těchto případů vyplývá jedno důležité zjištění, a to, že smluvní strany zapomínají na *svátostný charakter manželství*, který vychází z uzavření křesťanského manželství, ale dnes je velmi často opomíjený jeho hluboký význam, jeho

vlastní nadpřirozená hodnota i pozitivní dopady na manželský život.

Zatímco v předchozích letech jsem se zamýšlel nad *přirozeným charakterem manželství*, dnes bych chtěl obrátit vaši pozornost na to, jak *jedinečný vztah má manželství uzavřené mezi pokřtěnými k Božímu mystériu*; vztah, který v Nové, v Kristu naplněné smlouvě získává hodnost *svátosti*.

Přirozený charakter a vztah k Bohu – to nejsou pouze dva vedle sebe existující aspekty, naopak, jsou spojeny stejně úzce jako pravda o člověku a pravda o Bohu. Toto téma mi leží obzvláště na srdci: vracím se k němu v tomto kontextu i proto, že perspektiva společenství člověka s Bohem je pro činnost soudců, advokátů a všech církevních právníků více než kdy jindy prospěšná, ba přímo nezbytná.

3. Souvislost mezi sekularizací a krizí rodiny a manželství je více než zřejmá. Krize smyslu pro Boha a smyslu pro morální dobro a zlo způsobila zatemnění povědomí o podstatných vlastnostech samotného manželství a tím i rodiny, která stojí na jeho základě. Abychom mohli v této oblasti efektivně dojít ke znovunalezení pravdy, je třeba znovu odhalit transcendentální dimenzi, tj. podstatu úplné pravdy o manželství a rodině, a to tím, že odstraníme jakoukoli dichotomii, která se snaží vydělit světské aspekty od náboženských, jako by existovaly dva druhy manželství – světské a svátostné.

¹ srov. *Pastor Bonus*, čl. 126

„Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, jako muže a ženu je stvořil.“² Boží obraz se zároveň promítá do duality muž-žena a do jejich interpersonálního společenství. Proto je *transcendentnost obsažena v samotné povaze manželství již od počátku*, vždyť podle řádu stvoření je již v přirozené odlišnosti mezi mužem a ženou. Tím, že jsou „jedním tělem“³, mají muž i žena, ať už vzájemnou podporou nebo svou plodností, podíl na něčem posvátném a nábožném. Příhodně na to upozorňuje encyklika mého předchůdce Lva XIII. *Arcanum divinae sapientiae*⁴, která se odkazuje na to, jaké povědomí měly o manželství starodávné národy. Lev XIII. v této věci poznamenává, že manželství „bylo od počátku takřka předobrazem (*adumbratio*) vtělení Božího Slova.“⁵ Již ve stavu prvotní nevinnosti vlastnili Adam a Eva nadpřirozený dar – milost. Dříve než se tedy historicky uskutečnilo Vtělení Slova, dávno se na lidstvo vylila jeho posvěcující moc.

4. V důsledku prvotního hříchu však bohužel hrozí, že to, co bylo ve vztahu mezi mužem a ženou přirozené, nebude uskutečňováno ve shodě s Božím plánem. *Čím více se ovšem člověk vzdálí od Boha, tím více dochází ve všech jeho rodinných vztazích k odlidštění.* Sám Ježíš ale v plnosti časů obnovil původní plán manželství⁶ a tak, ve stavu vykoupené přirozenosti, může svazek mezi mužem a ženou osvobozením se od hříchu nejen nabýt zpět své původní svatosti, ale je také reálně obsažen v samotném tajemství Kristovy smlouvy s církví.

² Gn 1, 27

³ Gn 2, 24

⁴ 10. února 1880, in *Leonis XIII P.M. Acta*, sv. II, s. 22

⁵ *ibid.*

⁶ srov. *Mt 19, 1-12*

List svatého Pavla Efezským bezprostředně spojuje slova Genesis s tímto tajemstvím: „Proto opustí muž svého otce i matku a přilne ke své ženě a stanou se jedním tělem.“⁷ „Je to velké tajemství, které vztahují na Krista a na církev.“⁸ Vnitřní pouto mezi manželstvím, ustanoveným na počátku, a spojením Vtěleného Slova s církví se prostřednictvím významu pojmu *svátost* vyjevuje v celé své spasitelské moci. Druhý vatikánský koncil vyjadřuje tuto pravdu víry z pohledu samotných manželů: „Křesťanští manželé naznačují svátostí manželství tajemství jednoty a plodné lásky mezi Kristem a církví a mají na tom tajemství podíl (srov. Ef 5,32). Svátost jim dává sílu, aby si navzájem pomáhali k svatosti manželským životem i přiváděním dětí na svět a jejich výchovou. Tak mají v Božím lidu vlastní dar, který odpovídá jejich způsobu života a stavu“.⁹ Vzápětí koncil uvádí spojitost mezi přirozeným a nadpřirozeným řádem, přičemž se odkazuje na rodinu, která je od manželství neoddělitelná a vytváří „rodinnou církev“¹⁰.

5. Pro křesťanský život a křesťanský způsob uvažování představuje tato pravda nevyčerpateľný zdroj světla. Svátostný charakter manželství totiž vede na plodnou cestu, pronikající do tajemství vztahů mezi lidskou přirozeností a [Boží] milostí. Samotný fakt, že manželství se od počátku stalo podle Nového zákona znamením a nástrojem Kristovy milosti, poukazuje na podstatný transcendentální charakter všeho, co náleží lidské bytosti a zvláště jejím přirozeným vztahům v souladu

⁷ Gn 2, 24

⁸ Ef 5, 32

⁹ dogmatická konstituce *Lumen gentium*, č.

11

¹⁰ *ibid.*

s odlišností a komplementárností mezi mužem a ženou. *Lidské a Boží se podivuhodným způsobem prolínají.*

Současné hluboce sekularizované všeobecné smýšlení se snaží upevnit lidské hodnoty rodinné instituce tím, že je odpoutává od náboženských hodnot a prohlašuje je za zcela oddělené od Boha. Pod vlivem životních vzorů příliš často podsouvaných masmédií si klade otázku: „Proč je třeba zůstat vždy věrný druhému partnerovi?“, která se v kritických situacích mění v existenciální pochybnost. Manželské obtíže mohou být různé povahy, všechny ale nakonec vyústí v otázku lásky. Předchozí dotaz tudíž může být přeformulován následovně: proč je třeba vždy milovat toho druhého, i navzdory všem zjevně ospravedlněným důvodům vybízejícím jej opustit?

Lze podat celou řadu odpovědí, v nichž dobro dětí a vůbec celé společnosti představuje bezpochyby velkou hodnotu, ovšem nejradikálnější odpověď prochází především skrze uznání objektivního faktu, že člověk žije v manželství, chápaném jako vzájemný dar manželů, umožněný a podporovaný samotným Bohem. Konečným důvodem, proč je věrná láska povinností, není proto nic jiného než to, že je založena na smlouvě Boha s člověkem: a Bůh je věrný! Uschopnit srdce k věrnosti svému manželovi nebo manželce i v těch nejtěžších případech tedy znamená utíkat se k Bohu o pomoc s jistotou, že ji poskytne. Cesta vzájemné věrnosti prochází mimo jiné i přes otevřenost Kristově lásce, která „ať se děje cokoliv, vydrží, věří, má naději a vytrvá“¹¹. V každém manželství je přítomno tajemství vykoupění, realizující se skrze

skutečnou účast na Spasitelově kříži, v němž člověk přijímá onen křesťanský paradox: spojení štěstí s přijetím bolesti, a to v duchu víry.

6. Z těchto zásad můžeme vyvodit několik praktických důsledků jak pastorační, tak morální a soudní povahy. Zmíním z nich pouze ty, které jsou zvláštním způsobem svázány s vaší soudní činností.

Především nesmíte nikdy zapomenout, že máte ve svých rukou velké tajemství, o němž mluví svatý Pavel¹², a to ať už se jedná o svátost v přesném smyslu slova, nebo o manželství, které v sobě od počátku nese svátostný charakter, aby se skrze křest obou manželů stalo svátostí. Vezmete-li tento posvátný charakter na vědomí, vyzdvihnete tím *transcendentnost vaší činnosti*, tj. pouto, které ji reálně sjednocuje s ekologií spásy. Veškerou vaši práci proto musí pronikat náboženský smysl. Od vědeckých studií tohoto tématu až po každodenní činnost při vykonávání spravedlnosti; pro vizi čistě světského manželství zaměřeného pouze na sebe není v církvi místo – jednoduše proto, že není teologicky ani právně hodnověrná.

7. V této perspektivě je nutné například brát vážně nařízení kánonu 1676, které soudcům oficiálně ukládá upřednostňovat a neúnavně usilovat o eventuální konvalidaci manželství a usmíření. Tentýž postoj podpory manželství a rodiny by měl samozřejmě převládat daleko dříve, než se věc dostane před soud: v oblasti pastorační asistence musí být svědomí lidí neúnavně osvěcováno pravdou o transcendentální povinnosti k věrnosti, která by měla být představována kladnou a přitažlivou formou. Je nutné, aby ti, kdo pomáhají manželům

¹¹ 1 Kor 13, 7

¹² srov. Ef 5, 32

překonávat pozitivním způsobem manželské konflikty a poskytují oporu věřícím v tíživé manželské situaci, spolupracovali tak, aby mohl být v církvi osloven úplně každý: pastýři duší, právníci, odborníci v oblasti psychologie a psychiatrie i všichni ostatní věřící, především manželé, kteří mají určitou životní zkušenost. Ti všichni musí mít na mysli, že stojí tváří v tvář svátostné skutečnosti a *otázce, která se dotýká spásy duší!*

8. Důležitost svátostného charakteru manželství a *nezbytnost úvry* k plnému poznání a prožívání této dimenze by mohly zároveň způsobit určitá nedorozumění, týkající se připuštění k uzavření manželství, nebo posuzování jeho platnosti. Církev neodpírá vstoupit do manželství nikomu, kdo je *bene dispositus*, třebaže z pohledu nadpřirozena je připraven nedokonale, pokud má ovšem čestný úmysl uzavřít manželství v souladu s přirozenou skutečností manželství. Není možné předkládat vedle přirozeného manželství ještě jiný model křesťanského manželství, majícího specifické nadpřirozené vlastnosti.

Tato pravda nesmí být opomenuta ve chvíli, kdy se jako možný důvod pro zneplatnění stanovuje vyloučení svátostného charakteru¹³ a omyl co do svátostné důstojnosti¹⁴. V obou případech je potřeba mít na paměti, že když stanovisko budoucích manželů nepočítá s nadpřirozenou dimenzí manželství, může jej zneplatnit pouze tehdy, jestliže ohrožuje jeho platnost v přirozené rovině, na níž stojí i samo posvátné znamení. Katolická církev odjakživa uznávala manželství mezi nepokřtěnými, které se skrze křest manželů stalo křesťanskou svátostí, a

nijak nepochybuje o platnosti manželství mezi katolíkem a nepokřtěnou osobou, je-li k jeho uzavření dán nezbytný dispens.

9. V závěru tohoto setkání se tedy obracím na všechny manžele a rodiny a vyprošuji jim ochranu Panny Marie. Při této příležitosti bych je také rád chtěl znovu povzbudit slovy z apoštolského listu *Rosarium Virginis Mariae*, který jsem adresoval právě jim: „*Rodina, která se v jednotě modlí, zůstává sjednocena*. Svátý růženec se v pradávné tradici jeví jako zvláště účinná modlitba sjednocující rodinu“¹⁵.

Vám všem, drazí preláti auditori, úředníci a advokáti Římské rot, ze srdce žehnám!

¹³ srov. CIC kán.1101 §2

¹⁴ srov. CIC kán. 1099

¹⁵ *Rosarium Virginis Mariae*, čl. 41